Özgün Makale

Restorasyon - Konservasyon Eğitimi ve Atölye Sisteminin Gerekliliği*

Necessity of the Workshop System in Restoration - Conservation Education

Özer AKTİMUR[1]

Öz

Restorasyon ve konservasyonu eğitimini uzaktan gerçekleştirmek mümkün mü: Belki de ilk olarak sanat eğitimi üzerine tüm mantığın temeli olan soruya cevap vermeliyiz: sanat eğitimi için hangi şartların, ortamın olması gereklidir? Sanat eğitimi diğer bilgi biçimlerinden farklı mı? Sanat eğitiminin diğer alanlara göre ne kadar farklılıklar içerdiğini anlamak için bunlar önemli sorulardır. Sanat, insanın eli, düşünce ve yüreğinin bir araya gelmesidir, diye düşünürsek, en azından yetenek düşünce ve duygunun nasıl koordine edilebileceğini kesinlikle öğretebileceğimizi söyleyebiliriz. Tabi ki yetenek bu anlamda önemli bir yere sahip olabilir ama önemli olan bu yeteneğin işlenmesi ve eğitilmesi adına imkan ve şartların oluşturulmasıdır.

Restorasyon eğitimi veren kurumlar, içerdiği müfredat ve kapsam olarak uzaktan eğitim sistemi ile öğretimi kurgulamamışlardır. Bu eğitim kurumlarının yapısı, genel olarak farklı türde malzemenin kullanımı-deneyimlenmesi, laboratuvar çalışmaları ve fizik-kimya gibi farklı disiplinlerin bir araya gelmesiyle oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, konservasyon, restorasyon, atölye

Abstract

Is it possible to teach and learn restoration and conservation from a distance? Perhaps we should first answer the question that is the basis of all logic on art teaching: what conditions must exist in order to teach or learn art? Is art education different from other forms of knowledge? These are important questions to understand how different arts education is compared to other fields. If we think that art is the union of human hand, head and heart, we can at least say that we can definitely teach how to coordinate talent, thought and feeling. Of course, talent can be an important cornerstone of this field, but the most important thing is to create the necessary conditions for the training and processing of this talent.

Institutions providing restoration education have not established education with the distance education system in terms of its curriculum and scope. The structure of these educational institutions is generally formed by the combination of different disciplines such as the use and experience of different types of materials, laboratory studies and physics and chemistry.

* Makale başvuru tarihi: 18.03.2021. Makale kabul tarihi: 04.05.2021.

1 Dr.Öğr.Üyesi, Sanat Eserleri Konservasyonu ve Restorasyonu Bölümü, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, ozer.aktimur@msgsu.edu.tr , Orcid No: 0000-0002-2307-8308

Institutions that provide the education of restoration have never considered offering distance learning due to their characteristic structures. The didactic heart of these institutions was formed not only by the theoretical-scientific disciplines, but also by the laboratories - studios where material is shaped, reproduced, reused, and are the most important part of the contact and physical relationship with the material.

Keywords: Education, conservation, restoration, studio

Giriş

Üniversiteler ve farklı eğitim kurumları sıfırdan uzaktan öğrenmenin ilk uzun yolunu inşa etmeleri için rehberlik etti. Öğrencilere aşağı yukarı basit bir platformda nasıl yapılacağının yöntemleri öğretildi.[2] Eğitmenler, yukarıda belirtilen kaçınılmaz mesafe için köprü kurarak, dijital otoyollarda veya daha iyisi dijital arabalarda seyahat etmenin yolu haline gelen "bilgi teknolojilerini" ellerinden geldikçe denediler ve deniyorlar. Bazı alanlar, yani daha çok teorik olarak yürütülen dersler kolay adapte olarak, kısa sürede sisteme uydurabildiler. Zaten teorik derslerin bir çoğunda laboratuvar ve atölye sistemi olmadığı için her hangi bir problem yaşanmadığını görüyoruz.[3]

Sanat üretimi, insanın eli, bilgisi ve yüreğinin bir araya gelmesidir, diye düşünebilirsek , en azından el becerisi, kazanılan bilgi ve bu ikilinin kullanımının nasıl hizalanacağını kesinlikle öğretebileceğimizi söyleyebiliriz. Belki de ilk olarak sanat öğretimi üzerine tüm mantığın temeli olan soruya cevap vermeliyiz: sanat eğitimini vermek için hangi şartların, ortamın olması gereklidir? Sanat eğitimi diğer alanlardaki eğitimlerden farklı mı? Sanat eğitiminin diğer alanlara göre ne gibi farklılıklar içerdiğini anlamak için sorulan sorular, bu alanla ilgili önceliklerin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.[4]

Restorasyon[5] ve sanat eğitimi veren okullar, karakteristik yapıları nedeniyle asla uzaktan öğrenmeyi düşünmemişlerdir. Bu kurumların didaktik kalbini yalnızca teorik-bilimsel disiplinler değil, aynı zamanda malzemenin şekillendirildiği, yeniden üretildiği, yeniden kullanıldığı ve malzeme ile temasın ve fiziksel ilişkinin en önemli bir parçası olan laboratuvarlar – atölyeler tarafından oluşturulmuştur.

Türkiye'de restorasyon ve konservasyon eğitim-öğretiminin çok eski bir geçmişi olmaması nedeniyle bu alanda bir çok gelişmesi gereken açık nokta bulunmaktadır. Buna örnek olarak bu bölümlerin üniversitelerin hangi fakülteleri altında açılacağı konusu sorunsalı verilebilir. Türkiye'de gördüğümüz örneklerde bazı üniversiteler güzel sanatlar fakültelerinin altında konumlandırılırken bazıları da fen - edebiyat fakültelerinin altında konumlandırılmışlardır. Yurt dışında, özellikle Avrupa ülkelerindeki sistemleri araştırdığımızda görürüz ki, restorasyon eğitimi güzel sanatların içinde genellikle yer almamakta ve farklı konumlandırılmamaktadır. Bunun en önemli sebebi ise bir bu bölümlerin bilim alanına daha yakın olmasındandır. Özellikle sanatın merkezi olarak kabul edilen ülkelerden İtalya'da ki okul yapıları incelendiğinde, restorasyon ve konservasyon bölümleri, fen – edebiyat fakültelerinde yer almaktadır. Yani asıl amaçları sanat eseri üreten değil üretilmiş sanat eserlerinin uzun yıllar hayatta kalmasını sağlayan insanlar

2 Mondadori Education, Didattica a distanza: quell che si puo fare, quel che non si dovrebbe fare, Sciltian Gastaldi.

3 https://www.mondadorieducation.it/formazione-e-aggiornamento/appuntamenti/didattica-a-distanza-quel-che-si-puo-fare-quel-che-non-si-dovrebbe-fare-con-sciltian-gastaldi/

4 Antonio Bisaccia, edizione online, 20 maggio 2020, İl giornale dei'arte. https://www.ilgiornaledellarte.com/articoli/ma-l-arte-si-pu-insegnare-a-distanza-/133316.html

5 Restorasyon kavramı, zarar görmüş, bozulmaya uğramış bir eserin, etik değerler gözetilerek, minimum müdahale ilkesine uyularak yapılan fiziki bir uygulamadır. Bu uygulamada esere yeni, ek bir ilave getirmeden tamamen var olduğu şekliyle fakat bozularak yok olmasını engelleyecek gerekli önlemlerin alınmasıdır.

yetiştirmektir. Bununla da kalmayıp bir çok üniversitede restorasyon ve konservasyon başlığında fakültelerin kurulduğunu görmekteyiz.

Aslında olayın en başına dönecek olursak belki akla gelen ilk soru restorasyon ve konservasyon[6] eğitimi veren -bu bölümlerin her ne kadar isimlerinde küçük değişiklikler olsa da- " bölümler, restoratör veya konservatör yetiştirmeyi mi hedefliyorlar yoksa sanatçı yetiştirmeyi mi?" sorusudur. Aslında bu cevabı baştan belirgin bir sorudur, kesinlikle bilim alanına daha yakın mezunlar vermek birinci hedef olmalıdır. Kaldı ki, sanatsal bir takım dersler ve materyaller olsa da kesinlikle yaratım olmamalıdır. Eğitim verdiğim üniversitenin yetenek sınavıyla gelen öğrencilerine daha ilk derslerde "siz asla yaratım sürecinde olmayacaksınız" dememiz çoğu zaman öğrenciler tarafından garip karşılanmaktadır. Bunun nedeni güzel sanatlar fakültesinin altındaki bir bölümde yaratımın beklentisinin olmamasıdır. Zaten yaratımın olmadığı yerde de sanattan bahsetmek mümkün olmayacaktır. Kaldı ki eğitimlerinin daha ilk yıllarında öğrenciler, özellikle bir sanat eserine dokunurken ve onu tekrar hayata döndürmeye çalışırken aslında ne demek istediğimizi kavrayabiliyorlar. Bu kavrayışın sebebi bir sanat alanından ziyade bir bilim alanında bireylerin yetiştirilmesi hedefini, bölümün eğitim müfredatına doğru bir biçimde yansıtmaktır. Buna bir örnek olarak boyası dökülmüş ve üzerinde bir portre resminin bazı kısımları kalmış tablo düşünelim. Bütün restorasyon süreçleri tamamlandıktan sonra estetik[7] anlamda müdahale aşamasında bir restoratör portreyi kendi yaratısına göre tamamlamaya çalışırsa tamamen bir hataya düşmüş olur. Restore edilen portredeki figürün yüzündeki ifadeyi, duruşu veya fiziksel karakterleri yapıtın yaratıcısı, sanatçısından başkası yapabilir mi? Kesinlikle hayır, sadece nasıl olabileceğini hayal edebilir ama asla aynısı olamayacaktır. Zaten olmamalıdır da, böyle bir tamamlama ve yaratım, restoratör tarafından yapılırsa artık o eser üreten sanatçının eseri olmaktan çıkar, birazı sanatçının birazı da restoratörün eseri olacaktır. Yani orijinallik kalmayacak ve mimaride de çok kullanılan bir deyişle "devşirme"[8] bir eser olacaktır. Mükemmel şekilde yapılmış bir Selçuklu mimarisindeki yapıya sonradan plastik pencere doğraması monte etmek nasıl bir etki yaratıyorsa aynı etki bu şekilde bir uygulama yapıldığında da karşımıza çıkacaktır.

Restorasyon eğitimi veren bölümlerdeki uygulamaların, üniversitelerin tıp fakültelerindekine olan benzerliği ve yakınlığından sıklıkla bahsedilmiştir. Bu düşünce ve fikir başta çok ilgisiz gelse de biraz incelenmeye başlandığında gerçekten yakın benzerliklerinin olduğu görülmektedir. Kullanılan ekipmanlar, cihazlar ve kimyasallar şaşırtıcı derecede bir birine yakındır. Örneğin; bir röntgen cihazı[9] (X-Ray)[10] tıp alanında hemen hemen her branşta kullanılırken aynı şekilde restorasyon alanında da özellikle ahşap ve tuval eserlerde kullanılmaktadır. Tıp alanında ki kullanımında hastaların derisinin altında, kemiklerde gözle görülmeyen yerlere bakmak için kullanılırken aynı şekilde restorasyon alanında da eserin katmanlarında neler olduğunu, ne tür deformasyonların ve bozulmaların gerçekleştiğini görmemizi sağlar. Nasıl bir hastanın derisini

---

6 Günümüzde bu alanda en çok karışan iki kavram restorasyon ve konservasyondur. Konservasyon aslında kelime anlamından da anlaşılacağı gibi bir şeyi konserve etme yani korumadır. Buradaki temel kavram esere direk, fiziksel bir müdahalede bulunmadan çevresindeki ortamı, şartları kontrol altına alarak eserin daha uzun süre bozulmadan ve zarar görmeden hayatına devam etmesidir.

7 Estetik Restorasyon, bir eserde, görünen son katmanın restore edilmesidir. Örneğin bir tuval eserden bahsediyorsak bu eserin estetik restorasyonu vernik ve boya katmanlarıdır. Eserin diğer görünmeyen kısımlarının, boya katmanının altında kalan kısımlarının restorasyonu ise Yapısal Restorasyonun alanına girmektedir. Bu ayırım özellikle Avrupa'daki restorasyon eğitimi veren kurumlarda bu şekilde iki ayrı atölye alanı olarak uygulanmıştır.. Türkiye'deki restorasyon ve konservasyon eğitimi veren kurumların kurulması sırasında bir çok ders programı buralardan uyarlanarak alındığı için aynı şekilde kullanılmaya başlanmıştır.

8 Devşirmek, kısaca toplanarak bir araya getirmek anlamında kullanılır. Devşirme eser denildiğinde birçok kişi tarafından yapıldığı anlamına gelmektedir.

9 Röntgen cihazı X-Ray cihazının sanat eserlerinde kullanımından biraz daha farklıdır. Bu farkların başında, eser için kullanımında cihazın kapasite ve güç bakımından daha düşük olması şeklindedir. Giraldoni (1994),

10 X-Ray cihazı halk dilinde röntgen cihazı olarak bilinse de, eşyaların ve nesnelerin, X- ışınının sabit kaynağından geçirilen bu şekilde, her tür nesnenin içinde ne olduğunu, nesnelerin yapısına göre farklı renklerde tespit etmemizi sağlayan bir cihazdır.

açıp böbreklerini muayene edemiyorsak, Leonardo Da Vinci ye ait bir eserin içine bakmak için onu açamayız ve gerekli incelemelerin yapılması için bu tip ekipmanlar ve cihazlar kullanırız.

Yine başka bir örnek vermek gerekirse, mikroskop kullanımı, tıp alanında araştırma yaparken gözle görülmeyen çok küçük maddeleri, mikrop, bakteri ve hücre yapısı gibi oluşumları araştırmak için kullanılır. Çok benzer şekilde restorasyon alanında da eser yüzeyinden alınacak çok küçük bir boya parçası ya da tuval eserden alınacak küçük bir lif parçası bize o eserin hem yapısı hem de bozulmaları hakkındaki hikayeyi anlatacak ve onunla ilgili birçok bilgi verecektir.

Bunların yanında küçük el aletlerinin yüzde doksanı tıp veya dişçilik alanından devşirilerek restoratörlerin kullanımı için modifiye (düzenleme) edilmiştir. Hatta küçük freze motorunun[11] adı bile dişçi motoru olarak anılmaktadır. Aynı bir dişçinin dişi aşındırarak yontması ve çürükleri temizlemesinde olduğu gibi restorasyon alanında da taş, ahşap ve mozaik gibi eserlerin yüzeyindeki istenmeyen her türlü kir, kalıntı ve bozuk alanlar dişçi motoru yardımı ile temizlenerek eski haline döndürülmeye çalışılmaktadır.

Bir tıp doktorunun temel amacı ameliyathane de yaratım süreci olmadan direk olarak salt hastayı kurtarmak ve onun yaşamını sağlıklı şekilde devam etmesini sağlamak olduğunu biliriz. Aslında restoratörler de tam bu noktada aynı şeyleri uyguluyorlar, ama burada hasta olan bir eser hatta ünik bir yapıyla karşı karşıyayız, ondan başkası yok ve bunun orijinal yapısının bozulmadan en iyi şekilde korunmasını sağlamak ve sağlam olmayan kısımlarını da iyileştirmek için uğraşıyorlar. Restoratörler bunu yaparken nelerden faydalanıyorlar, en başta tabi ki bilimden ve yeni teknolojik materyallerden, ekipmanlardan ama bir yandan da "estetik kaygıların"[12] olduğunu da görüyoruz. Bu estetik kaygı yaratımsal bir kaygıdan çok esere bir sanat nesnesi olarak yaklaşabilmelerini sağlıyor.

Aslında yukarıda verilen örnekler ve anlatımlarla ulaşılmak istenen mesele tabi ki restorasyon eğitimi ile tıp eğitimi bir birinin aynısıdır demek değildir. Burada vurgulanmak istenen durum restorasyon ve konservasyonun bir alan olarak ne kadar bilime daha yakın olduğunu açıklamaktır. Bazı üniversitelerde her ne kadar güzel sanatlar fakültelerinin altında olsa da, restorasyon eğitiminin sanatsal bağlamı çok sonra geliyor. Burada verilen örneklerle, uygulama, laboratuvar ve bilimsel araştırmanın, restorasyon eğitimdeki önemi belirtilmek istenmiştir. Eğer restorasyon eğitiminde, yukarıda bahsettiğimiz bu ekipmanlar, aletler ve laboratuvarlar fiziksel olarak kullanılamazsa bu eğitim alınamamış demektir. Kimsenin online eğitimle[13] mezun olmuş bir doktora kendini veya yakınını teslim etmeyeceğini düşünürsek aynı şekilde de ne orijinal esere dokunmamış, ne de laboratuvarda kimyasal analizlerini yapmamış bir restoratörün, eserlere çok sağlıklı müdahalelerde bulunması da beklenemez.

"Venedik Tüzüğü'nün[14] 9. maddesi "Onarım; uzmanlık gerektiren bir iştir." der. Bu ifade konservasyon-restorasyon işinin profesyonellik ve ciddiyet gerektirdiğinin, bu nedenle de eğitiminin özenle tasarlanması gerektiğinin en açık vurgusudur. Konservasyon-restorasyon alanındaki eğitim konusunda yapılan çalışmalar kapsamında gereklilikler aşağıda sıralanmıştır: Akademik Eğitimin Standartlaştırılması: Eğitim müfredatı hazırlanırken, Bologna Süreci'ne uygun olarak akreditasyon gerçekleştirilmeli ve ENCORE'un[15] önerileri dikkate alınmalıdır." (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2011)

---

11 Freze motoru, kendi ekseninde dönen bir mile bağlı aşındırıcı veya zımparalayıcı uçların takılabildiği elektrikli el aleti.

12 Estetik Kaygı, farklı alanlarda bir çok anlamı olan kelime restorasyon alanında eserin bütünlüğü sağlanırken orjinalinin korunmasına yönelik yapılan çalışmalar, uygulamalar.

13 On - line eğitime yapılan bu atıf da özellik Restorasyon ve Konservasyon eğitimindeki zorlukları ve imkansızlıkları kastedilmek istenmiştir. Bu sistem teorik alt yapılı ve programlı bir çok bölümde başarılı bir şekilde yürütülmektedir.

14 Venedik Tüzüğü; 1964 yılında Venedik'te toplanarak tarihi yapıların, eserlerin restorasyonu ve konservasyonuna yönelik uluslararası yapılan ve belli kriterlerin herkes tarafından kabul edildiği bir toplantıdır.

15 Encore, "European network for conservation – restoration education" Uluslararası restorasyon eğitimi veren kurumlar birliği.

Restorasyon eğitiminde Türkiye olarak hala emekleme aşamasında olduğumuzu söylemek yanlış olmaz.

Tabi ki bunun birçok sebebi var, öncelikle "mimari eser olarak yapılar" haricinde, taşınabilir sanat eserlerinden bahsedecek olursak bir değer olarak görülmeye çok daha yakın dönemde başlanmıştır. Daha önceleri sıklıkla bir süs ve dekoratif eşya olarak değerlendirilen sanat eserleri, günümüzde ise bir meta olarak değer biçilmeye ve önem kazanmaya başlandı. Zaten 1900'lerin başına kadar resim sanatının dinsel faktörler nedeni ile ülkemize çok geç girmesi ve çok fazla uygulanamamış olması, heykel sanatının sadece anıt heykel kavramı ile bağdaştırılması sebebi ile bu türde plastik sanatların 140 yıllık bir geçmişi olduğu görülmektedir. Hemen aklımıza Anadolu topraklarından yüzyıllardır arkeolojik kazılarla ortaya çıkan heykelleri nasıl konumlandıracağımız gelebilir. Bunlar çoğunlukla dinsel anlamlar taşıyan ve zanaatkarların yarattığı objelerdir. Tam da bu noktada arkeolojik yani toprak altından çıkan objelerle, günümüz sanat eserleri ayrılmaktadır. Bunun en büyük nedeni de arkeolojik eserler tarihi eser kapsamında bulunduğundan, alınıp satılması hemen hemen imkansızdır ve daha çok müzelerde sergilenmek için veya devletten resmi izinli koleksiyonerlerin koleksiyonlarında biriktirdiği objeler olmasıdır. Sanat eserleri dediğimiz zaman ise daha kolay alınıp satılan ve değer biçilen objeler aklımıza gelmektedir. Bu anlayış sanat eserlerine bir nevi yatırım aracı olarak bakılmasını sağlar. Hatta çoğu zaman mali değerlerinde spekülatif farklılıklar görülebilir. Bunun içindir ki son dönemlerde özellikle bankalar, büyük holdingler ve şirketler sanat eseri toplama yarışına girmişlerdir. Buna karşıt olarak sosyal sorumluluk bilinci ile kimi özel ve kamu kuruluşları ile şahısların eserleri için büyük müzeler kurmaları ve koleksiyonlarını sergilemeye yönelmelerinin sebebi de maddi değerleri dışında bir kültürel değer olarak bunları ellerinde tutmaya başlamalarıdır. Devlet politikaları olarak kurumların sanat eserlerine yatırımı teşvik etmesi, sanat eserlerinin alımında devlete verilecek olan gelir vergisinden düşülmesi gibi etkenler bu sektörün daha hareketli ve canlı olmasını sağlamıştır.

Bir zincirin halkalarını düşünürsek bütün bu olaylar birbirine bağlıdır. Nasıl gerçekleştiğine bakacak olursak sanat eserlerinin daha çok alınıp satılması, onların bu süreçlerde bakıma ihtiyaç duymaları, bu eserlerin fiziksel hareketlilikte zarar görmeleri ve bunların otantikasyonlarının[16] tespit edilme ihtiyaçları nedeni ile restoratör ve konservatörlere gereksinim hızla artmaktadır. Zaten çok uzun zamandır bütün dünyada bir değeri olarak piyasada dolaşmaya başlayan sanat eserlerinin doğal olarak Türkiye'de de sahteleri yapılmaya başladığını görmekteyiz. Yine bunların tespiti restoratör ve konservatörlerin uzmanlık alanına girmektedir. Çoğu zaman çıplak gözle tespit etmenin neredeyse imkansız olduğu durumlarda bilime dayalı bir anlayış devreye girmekte ve eğitim dönemi boyunca kullanılan ekipmanlar ve aletlerle bunların tespiti yapılabilmektedir. Otantikasyonda gözle yapılan tespitin yanında; UV (Ultura Viole)[17] ışıklarının kullanımı ki bu cihazla boya ve vernik katmanları gibi daha üst yüzeylerdeki araştırmanın yapılması, sonradan bir ilavenin yapılıp yapılmadığını anlarız. X-Ray cihazı ile de yapılan çekimlerde ise özellikle ahşap panel üzerine yapılmış ikona ve benzeri eserlerde vernik, boya ve hazırlık katmanlarının altındaki taşıyıcı yüzeyi incelememizi sağlayan tespitler yapılabilmektedir. Eserle ilgili tam bir bilgi edinene kadar bu araştırmalar arttırılabilmektedir ki sonraki aşamalarda eserin çeşitli katmanlarından milimetrik parçalar alınarak elektron mikroskopu, FTIR[18] (Fouirer

16 Otantikasyon "Authentication" eserin kimliğinin doğrulanması ve özellikle sanat eserlerinde , gerçek olup olmadığının tespiti anlamında kullanılmaktadır.

17 UV, Türkçede ultraviole yada morötesi olarak adlandırılan 100 – 400 nm ışık dalga boyu aralığındaki ışına verilen isimdir. Özellikle tablo eser incelemesinde bu ışıkla kontroller yapılarak vernik katmanındaki ve boya katmanındaki bozulmalar ile sonradan yapılan, çıplak gözün göremediği değişimleri tespit etmek için kullanılır.

18 FTIR, "Fourier transform infrared spectroscopy" "Fourier dönüşümlü kızılötesi spektroskopisi " Malzemenin kimyasal ve fiziksel yapısını tespit etmek için kullanılan spektrofotometrik bir cihazdır.

Transform Infrared Spektrofotometre) kullanarak organik ve inorganik yapılardan tespitle niteliksel analiz yapmamızı mümkün kılar. Hala daha eserin orijinalitesi üzerinde şüpheler varsa ve eser tuval üzerine yapılmışsa taşıyıcı tekstilden bir numune ile elektron microskopunda inceleme yapılıp daha ayrıntılı sonuçlara varılabilir.

Bu gibi ekipman ve cihazların kullanımı, deneyimleme olmadan sadece teorik olarak öğretilmesi imkansız uygulamalardır ve profesyonel laboratuvar ortamlarında gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Restorasyon ve konservasyon eğitim sisteminin Türkiye'de kurulma çalışmaları sırasında özellikle İtalya, Hollanda, Belçika ülkeleri başta olmak üzere, bu ülkelerdeki var olan ders programları incelenmiş sonrasında hemen hemen benzer şekliyle bizdeki yüksek öğretim müfredatına girerek kullanılmaya başlanmıştır. Böyle bir girişimin, yıllardır var olan ve deneyimlenmiş benzer bölümlerin avrupa ülkelerine denk bir formata kullanılması olumlu olarak algılanabilir. Bu sayede restorasyon ve konservasyon bölümleri deneyimlenmiş bir müfredat ile laboratuvar ağırlıklı ve uygulamaya yönelik kurulmuştur.

Sonuç

Her ne kadar Türkiye de yapılanması, kurulması ve eğitime başlanması gecikmiş olsa da restorasyon ve konservasyonun yani, sanat eserlerinin korunması bilinci sistematik olarak yerleşmeye başlamıştır. Söz konusu kültürel değerler olduğunda yıkıp yeniden yapmak, yenisini yapmak değil de yüz yıllardır Avrupa ülkelerinde ve batılı toplumlarda yapıldığı gibi var olan değerleri korumak mutlak önem taşımaktadır. Her yurt dışına gittiğimizde hayranlıkla her yönü ile korunmuş şehirlere, düzenli müzelere ve bakımlı eserlere bakıyoruz. Yüz yıllardır çok iyi korundukları ve en iyi şekilde teşhir edildikleri için insanları etkilemeye devam etmektedirler. En önemli ve ilk medeniyetlerin Anadolu topraklarında, Avrupa ve diğer coğrafya topraklarından çok daha önce kurulduğunu düşünürsek elimizde çok daha fazla korunmuş ve günümüze kadar gelebilmiş eser, yapı ve şehir olmalıydı. Yine de önemli olan artık bu bilincin oluşmaya başladığını ve bilimsel anlamda eğitime de yansıdığını görebiliyoruz. Bunun eğitimini veren kurumlardan mezun olanlara da istihdam sağlanabilmektedir. Çok yakın bir tarihe kadar, devlet kurumlarında restoratör ve konservatör kadroları bile olmadan bekçi, temizlik görevlisi kadrosu ile mezunlar işe girerken günümüzde bu kadroların açılmasıyla, restorasyon – konservasyon bölümlerine öğrencilerin ilgi ve taleplerinin arttığını görmekteyiz. Bu yapıyı koruyarak eğitim alanında daha fazla yatırımlar yapılmalıdır. Güncel tüm bilimsel ve eğitimsel gelişmeleri takip eden, sürekli pratik yapan ve orijinal eserler üzerinde çalışmış bireyler olmaları gerekmektedir. Birebir deneyimlemek, bütün laboratuvar ekipmanlarını aktif olarak kullanabiliyor olmak ve mezun olduktan sonra bu bilgileri kullanabilmek, nitelikli bir restoratör ve konservatör olmak için gerekli kriterlerin başında gelmektedir.

Kaynaklar

Giraldoni, A (1994). *X-rays in Art*. Bergamo : Grafica &Arte.

Maltese, C (2001), *Le Tecniche Artistiche, Srtumenti per una nuova cultura, Guide e manuali*. Mursia.

Berger,G with H.Russell, W (2000). *Conservation of paintings, Research and İnnovations.* Archetype Publications.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, (8-9-10 Aralık 2016), *Konservasyon – Restorasyon alanında mesleki yetkinlik ve unvan tanımları çalıştay raporu*. İstanbul

Baldini, U. (1978). *Teoria del restauro e unita di metodologia*. Firenze: Nardini Editore.

Lippi, G. (1995). *Ambiente, citta, e museo.* Firenze: Nardini Editore.

Wolbers, R (2000). *La pulitura di superfici dipinte.* London: İl prato.

Akasheh, T.S. (2003). *Science and technology in archaeology and conservation.* Jordan: Fundacion el lagado andalusi.

Baldini, M.S. (1999). *İ grandi musei d'arte Firenze.* Artigraf-Firenze: Mandragora

Rosati.C (1991). *Tecniche pittoriche e restauro dei dipinti* . Bologna: Edizioni Scientifiche A.Cremonese(E.S.A.C.)

Paolini,C.- Faldi,M (2005). *Glossario delle tecniche artitiche e del restauro.*. Firenze: Edizioni Palazzo Spinelli

Scicolone, G.C. (2004). *İl restauro dei dipinti contemporanei.* Firenze: Nardini Editore.

İnnocenti degli, M (2001). *La sicureza del lavoro nell'arte, nell'artigianato artistico e nel restauro.* Firenze: Edizione Palazzo Spinelli.

Varoli, R. ICCROM (2007) *Sharing conservation decisions.* Rome: Ograro Print.

Gastaldi, S. (2020). *Didattica a distanza: quell che si puo fare, quel che non si dovrebbe fare* . Mondadori Education.